

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Искра Генчева Мандова**,
преподавател в Катедра „Класически и източни езици и култури“,
Филологически факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“,
член на научно жури (Заповед на Ректора на СУ № РД-38-310/ 25.06.2025)

за дисертационния труд на ас. **Еожени Кеворк Сакъз**
Катедра „Класически изток“,
Факултет по класически и нови филологии,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

на тема:

ПОЛИТИЧЕСКИ И ДИПЛОМАТИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ И РЕПУБЛИКА АРМЕНИЯ 1918 – 1925 Г. (ПО ДОКУМЕНТИ, СЪХРАНЕНИ В БЪЛГАРСКИТЕ АРХИВИ И АРМЕНСКАТА ПРЕСА)

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. Филология, Езици на народите на Азия, Африка и Америка

1. Данни за докторантурата

Еожени Кеворк Сакъз е записана като докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Класически изток“ във Факултета по класически и нови филологии на СУ „Св. Климент Охридски“ със заповед на ректора на СУ № РД 20-1953/ 14.10.2024, считано от 15.10.2024 година и е отчислена с право на защита, считано от 16.06.2025 година. От приложения общ отчет става ясно, че докторантката е получила повече от предвидените в утвърдения индивидуален учебен план 206 кредита, а именно 213 кредита, положила е успешно с отлична оценка 1 докторантски минимум по специалността.

Подготвената документация, до която получих достъп в качеството си на член на журито, е прецизна и информативна, включваща протокол за проверка на оригиналността на дисертационния труд.

Научното жури е определено по необходимия ред, при съблюдаване на срокове, квоти и професионални компетенции.

2. Данни за докторанта

Еожени Сакъз завършва специалността „История на международните отношения“ в Ереванския държавен университет през 1996 г. От 1998 година работи като преводач на свободна практика, учител по арменски в периода 1998-2012, хоноруван преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“ от 1998 г., а от 2010 година е вече щатен асистент в катедра „Класически изток“ на Софийския университет. Води лекции и упражнения по дисциплините „История на Армения“, „Арменска цивилизация“, „Странознание“, „Теория и практика на превода“, „История на арменската църква“, „Практически арменски език“ и пр. в бакалавърските и магистърските програми на СУ.

Освен майчините български и арменски, владее още руски, испански и английски език.

Докторантката представя повече от необходимия брой публикации по темата на дисертацията.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение, приложения и библиография на арменски, български, английски, руски и френски език. Общият обем на дисертацията е 250 компютърни страници, от които 215 стр. текст, 23 стр. приложения и 12 стр. библиография.

В увода се коментира актуалността на темата и необходимостта от изследване на проблема, дефинирани са обектът, предметът, целта, задачите, изворите, методологията на изследването. Представени са структурата, изследователските методи и подходи, приносите и значимостта на научния труд, направен е обзор на литературата и източниците.

В първа глава, озаглавена „Българо-арменските исторически връзки XVII – нач. на XX в.“, се проследява развитието на българо-арменските отношения от ранното Средновековие до началото на XX век, подчертавайки тяхната дълбока историческа основа. Разглеждат се последователно формирането на арменската диаспора в българските земи през османския период и нейната успешна интеграция, съчетана със запазване на културната идентичност; културните взаимодействия през XVIII–XIX век, особено приносът на арменските печатари към българската просвета и национално

съзнание; подкрепата на арменската общност към българското освободително движение, включително помощта за Левски и Раковски и участие в ключови събития като Априлското въстание. В края на главата се проследява сътрудничеството между двата народа в края на XIX – началото на XX век, когато България приема арменски бежанци и революционери, а арменци се включват в Балканските войни на страната на България.

Втора глава „Армения през периода на Османско и Иранско владичество до разпада на Руската империя“ проследява ключови етапи от арменската история от XVII до началото на XX век, разделението на арменските територии през 1639 г. и ролята на Арменската апостолическа църква за запазването на националната идентичност. Разгледани са още: дипломатическите усилия на Исраел Ори и началото на арменското националноосвободително движение; присъединяването на Източна Армения към Руската империя; „Арменският въпрос“ и неуспешните реформи в Османската империя, включително Танзимата и Конституцията от 1863 г.; създаването на арменски политически партии и мобилизацията на населението срещу репресиите в края на XIX век; геноцидът от 1915 г. и ефектът от Първата световна война и Руската революция върху арменците. Заключението очертава краха на имперските системи и опитите за самоуправление, които водят до създаването на Първата Арменска Република.

В третата глава се проследяват политическите и дипломатическите отношения между България и Армения в периода 1918-1925 г. Особено внимание е отделено на Цариградската конференция, на ролята на Арменското народно обединение, на откриването на генерално консулство в България и пр.

Докторантката заключава, че въпреки краткия период на съществуване на Първата Арменска република и нестабилната международна обстановка, между двете държави се изграждат добри междудържавни отношения, основани на историческа близост, търговски и политически интерес, не без активната роля на диаспората.

Ас. Еожени Сакъз демонстрира отлична подготовка по темата, като борави умело с разнообразен и ценен изворов материал – както архивни документи от българските институции, така и от арменската емигрантска преса.

Авторефератът (в обем 24 компютърни страници) обективно отразява съдържанието на дисертационния труд и приносите на авторката.

Темата на предложението за обсъждане на дисертационен труд спада към така наречените интердисциплинарни теми, тъй като засяга различни процеси и фактори,

оказали влияние върху формирането на политическите и дипломатическите отношения между Царство България и Република Армения в периода 1918-1925 г.

Обектът и методите на изследването са формулирани точно, а целите и задачите са постигнати.

4. Научни приноси

Изследването върху политическите и дипломатическите отношения между Царство България и Република Армения (1918–1925 г.) съдържа редица съществени приноси. На първо място, в научен оборот са въведени нови и неизползвани до момента архивни документи от българските държавни институции, които осветляват слабо познати аспекти от двустранните отношения. Важен акцент е поставен и върху систематичния анализ на арменската преса в България, особено вестник „Хаясдан“, който е разгледан не само като медиен източник, но и като инструмент за вътрешна мобилизация и политическо представителство на арменската диаспора.

Изследването се откроява като първия цялостен академичен труд, който проследява подробно дипломатическите инициативи и институционалните форми на сътрудничество между двете страни. За първи път се подчертава водещата роля на арменската страна в установяването на дипломатически отношения с България, като тези процеси са разгледани и в по-широкия международен контекст на следвоенната епоха и влиянието на Великите сили. Особено внимание е обърнато на активната роля на арменската диаспора в България, която действа като посредник между София и Ереван, включително в хуманитарната и консулската дейност.

Ценно допълнение към темата представлява и подробният анализ на създаването и функционирането на арменското Генерално консулство в София – уникален дипломатически прецедент за разглеждания период. Наред с това, изследването притежава и практическа стойност за историци, дипломати и изследователи на международните отношения и ролята на диаспорите в тях, като предлага нова перспектива към механизмите, чрез които малките държави изграждат външнополитически връзки в условия на нестабилност.

5. Заключение

Представената докторска дисертация е оригинално научно изследване, което показва постигнатото от дисертантката Еожени Сакъз, нейните знания и умения за сериозен сравнителен и интердисциплинарен анализ на проучваната тема. Трудът отговаря изцяло на изискванията за самостоятелно научно изследване.

Въз основа на всичко казано дотук, предлагам дисертационният труд да бъде оценен по достойнство, а на неговия автор да бъде присъдена научната и образователна степен „доктор”.

19 август 2025 г.

Велико Търново

доц. д-р ИСКРА МАНДОВА